

Taustaa

Naisiin kohdistuvan väkivallan poistamisesta annetun YK:n julistuksen (1993) mukaan naisiin kohdistuva väkivalta tarkoittaa "mitä tahansa sukupuoleen liittyvää väkivaltaa, joka aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa naisille fyysistä, seksuaalista tai henkistä haittaa tai kärsimystä". Kaikenlainen naisiin kohdistuva väkivalta loukkaa vakavasti ja heikentää naisten mahdollisuuksia nauttia ihmis- ja perusoikeuksistaan, joihin kuuluvat oikeus elämään, turvallisuuteen, vapauteen, ihmisarvoon sekä fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen, tai jopa mitätöi ne kokonaan, eivätkä hallitukset voi siksi sivuuttaa sitä.

Euroopan unionin neuvosto on antanut tähän liittyen kolme päätelmää:

- Vuonna 2010 neuvosto korosti tarvetta tehostaa tiedonkeruuta naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan esiintymisestä.
- Vuonna 2012 neuvosto kehotti jäsenvaltioita "varmistamaan, että väkivallan uhreille suunnattuja tukipalveluja on riittävästi saatavilla ja että niissä sovelletaan sukupuolten tasa-arvonäkökulmaa", ja kehotti komissiota pohtimaan muita oikeudellisia välineitä ja kehittämään eurooppalaisen strategian naisiin kohdistuvan väkivallan kaikkien muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.
- Vuonna 2014 neuvosto kehotti jäsenvaltioita tarttumaan ilmoittamatta jättämisen ongelmaan, parantamaan palvelujen saatavuutta sekä rahoittamaan asianmukaisella ja kestäväällä tavalla toimia, joilla ehkäistään sukupuolittunutta väkivaltaa ja naisten sukuelinten silpomista.

Direktiivissä rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista (direktiivi 2012/29/EU)

tunnustetaan naisiin kohdistuva väkivalta sukupuoleen perustuvaksi välivallaksi ja korostetaan tarvetta kehittää erityispalveluja haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille, kuten seksuaalisen väkivallan naisuhreille.

Eurooppalaisesta suojelumääräyksestä hallinto-oikeuden, yksityisoikeuden ja rikosoikeuden alalla annetussa direktiivissä

varmistetaan, että yhdessä EU:n jäsenvaltiossa annetut lähestymiskiekkot ja suojelumääräykset voidaan

tunnustaa kaikkialla EU:ssa. Perheväkivallan uhreiksi joutuneita naisia suojellaan rikoksen tekijältä, jos he matkustavat tai muuttavat minne tahansa EU:n alueella.

Asetus (EU) N:o 606/2013 yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta.

- Euroopan komissio on rahoittanut lukuisia eurooppalaisia hankkeita, joilla pyritään poistamaan naisiin kohdistuva väkivalta, Daphne III- ja Progress-ohjelmassa, ja se jatkaa tätä työtä perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmassa ja myös oikeusalan ohjelmasta saatavalla rahoituksella.
- Ihmisarvo, koskemattomuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettaminen on yksi painopistealue komission naisten ja miesten tasa-arvostrategiassa vuosiksi 2010–2015.
- Vuonna 2013 komissio antoi tiedonannon "Nollatoleranssi naisten sukuelinten silpomiseen", ilmoitti useista toimista ja myös kehotti jäsenvaltioita toteuttamaan konkreettisia toimia.

Pekingin toimintaohjelman strategiset tavoitteet ja EU:n indikaattorit

- D.1.** Toimia integroidusti naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseksi ja eliminoimiseksi.
- D.2.** Tutkia naisiin kohdistuvan väkivallan syitä ja seurauksia sekä ennaltaehkäisevien toimien tehokkuutta.
- D.3.** Poistaa naisilla käytävä kauppa sekä auttaa prostituutiosta ja ihmiskaupasta johtuvan väkivallan uhreja.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi tähän aineeseen liittyen joukon indikaattoreita vuonna 2002 puheenjohtajavaltioina toimineiden Espanjan ja Tanskan ja vuonna 2004 puheenjohtajavaltiona toimineen Irlannin ehdotuksesta. Vuonna 2012 Kyproksen puheenjohtajakaudella tarkistettiin uhrien tukemista koskevaa indikaattoria. Tällä alueella on nykyisin käytössä 10 indikaattoria, jotka liittyvät lähinnä naisiin kohdistuvaan perheväkivaltaan ja/tai lähisuhdeväkivaltaan sekä seksuaaliseen häirintään työpaikalla.

Euroopan tasa-arvoinstituutin perustama tietokanta "Women and men in the EU – facts and figures" sisältää uusinta tietoa näistä indikaattoreista. Se on saatavilla osoitteessa: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Havainnot EU:n laajuisista tiedoista

Sukupuoleen perustuva väkivalta asetetaan yhä enemmän etusijalle jäsenvaltioissa

Sen jälkeen kun Pekingin toimintaohjelmaa tarkasteltiin viimeksi kokonaisuutena EU:ssa, jäsenvaltioissa on tapahtunut merkittävää edistystä tällä alueella, mikä ilmenee uutena lainsäädäntönä sekä väkivallan eri muotoja käsittelevien uusien toimien kehittämisenä ja toteuttamisena. Useat jäsenvaltiot ovat toteuttaneet toimia ottaakseen käyttöön sukupuoleen perustuvan perheväkivallan ja lähisuhdeväkivallan määritelmät rikosoikeudessa.

Viimeisten viiden vuoden aikana EU:ssa on vallinnut selkeä yhteisymmärrys kansallisten toimintasuunnitelmien hyväksymisestä ja toteuttamisesta naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi, ja jäsenvaltioiden enemmistö on hyväksynyt tällaisia suunnitelmia. Useimmissa kansallisissa suunnitelmissa ja strategioissa käsitellään perheväkivaltaa ja myös muita väkivallan muotoja, kuten fyysistä väkivaltaa, seksuaalista väkivaltaa, henkistä väkivaltaa, vainoamista, naisten sukuelinten silpomista, naismurhia ja sukupuoleen perustuvaa ja seksuaalista häirintää työpaikalla.

Väkivallasta selvinneille naisille ei ole tarjolla riittävästi erityistukea

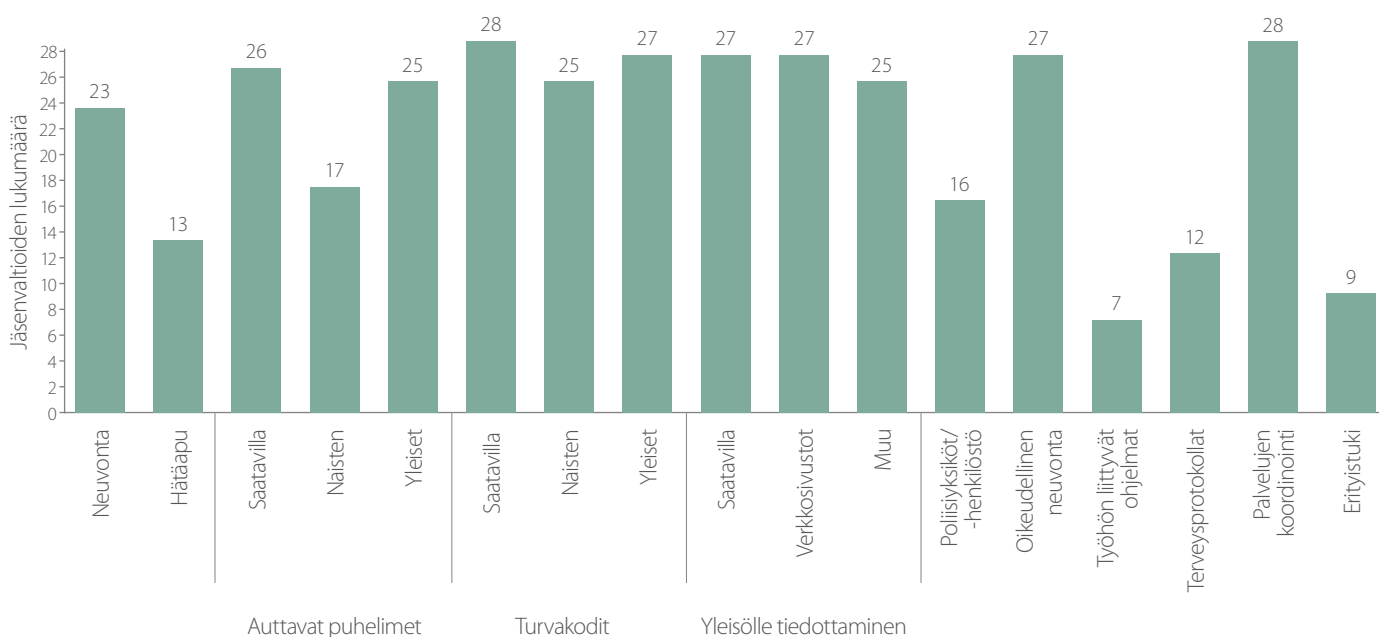
Naisten tukipalvelut tarjoavat tukea yksittäisille naisille, minkä lisäksi niillä on merkittävä rooli tietoisuuden lisäämisessä ja asenteiden muuttamisessa yhteiskunnassa. Vuonna 2012 17 jäsenvaltiossa toimi kansallinen naisten auttava puhelin ja 25 jäsenvaltiota tarjosi erityisiä naisten turvakoteja.

Vuosina 2012–2013 on ollut havaittavissa joitain myönteisiä muutoksia, kun uusia turvakoteja on avattu eri puolilla EU:ta. Lähes kaikki naisten syrjinnän poistamista käsittelevän YK:n komitean (CEDAW) raportit kuitenkin osoittivat, että naisten erityispalvelujen rahoitusta on supistettu tai se on riittämätöntä tai sen jatkuminen on epävarmaa. Rahoitusta korkealaatuisten ja jatkuvien naisten palvelujen turvaamiseksi ei ole vielä käytössä kaikkialla EU:ssa, ja tällainen rahoitus on ehdottoman välttämätöntä.

Terveyspalvelujärjestelmissä käsitellään yhä enemmän naisiin kohdistuvaa väkivaltaa

Tarve reagoida tehokkaasti terveydenhuollossa naisiin kohdistuvaan väkivaltaan on tunnustettu aiempaa laajemmin EU:ssa viimeisten viiden vuoden aikana. Tämän vahvasti myös perusoikeusviraston tekemä kysely, joka osoitti, että useimmat väkivallasta selvinneistä naisista hakevat aluksi apua terveydenhuollon piiristä. Terveyspalvelualan kannalta ratkaisevan tärkeitä ovat koulutuksen tarjoamisen lisäksi ohjeet ja protokollat, joihin sisältyvät asiakkaan ohjaaminen eteenpäin. Jotta asiakas voidaan ohjata eteenpäin, väkivallan naisuhreille on oltava olemassa pysyvä palvelukeskus. Tällä hetkellä tällaisia protokollia on käytössä vain 12 jäsenvaltiossa.

ERITYISPALVELUT VÄKIVALLAN NAISUHREILLE EU-28:SSA PALVELUTYYPEITTÄIN, 2012

Lähde: EIGE, Violence against women – victim support, 2012.

Jäsenvaltiot tukevat työtä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tiedon saatavuuden, laadun ja vertailukelpoisuuden parantamiseksi

Vuosina 2000–2014 kaikissa EU:n jäsenvaltioissa tehtiin ainakin yksi naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä kartoittava tutkimus. Naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotoja koskevia hallinnollisia tietolähteitä on yleisimmin saatavilla poliisipalveluissa ja sen jälkeen oikeusjärjestelmässä (tuomioistuinten tilastot) ja muilla aloilla (terveys- ja sosiaalipalvelut).

Perusoikeusviraston vuonna 2014 julkaisema EU:n laajuisen tutkimus naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä oli merkittävä virstanpylväs sen arvioimisessa, miten yleistä naisiin kohdistuva väkivalta on EU:ssa. Tutkimuksen mukaan joka kolmas nainen on kokenut jonkinlaista fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa EU:ssa täytettyään 15 vuotta, mikä tarkoittaa 62:ta miljoonaa naista. Joka kymmenes nainen on kokenut jonkinlaista seksuaalista väkivaltaa ja joka 20. nainen on raiskattu yli 15-vuotiaana.

Väkivallan tekijöille tarkoitetut ohjelmat saamassa aiempaa enemmän tunnustusta

Istanbulin yleissopimuksessa (16 artikla) vaaditaan osapuolia ottamaan käyttöön ohjelmia, joiden tarkoituksena on opettaa naisiin kohdistuvan väkivallan tekijöille väkivallatonta käyttäytymistä ihmissuhteissa, jotta väkivallan uusiutuminen saataisiin estetyksi ja väkivaltaisista käyttäytymismalleista muutetuksi. Useimmat jäsenvaltiot tarjoavat väkivallan tekijöille tarkoitettuja ohjelmia, joista valtaosassa keskitytään psykologiseen tai psykiatriseen hoitoon, neuvontaan ja terapiaan.

Koulutusta ammattilaisille on saatavilla aiempaa laajemmin

Naisiin kohdistuvan väkivallan käsitteiden sisällyttäminen ammattilaisten peruskoulutukseen ja selkeiden toimintamallien ja ohjeiden kehittäminen ammattilaisille ovat tarpeen, jotta väkivallasta selvinneitä voidaan tukea tehokkaasti ja jotta nykyiset toimet voidaan toteuttaa. Vaikka suurin osa jäsenvaltioista on tunnustanut koulutuksen tärkeyden, vain muutamat niistä rahoittavat säännöllisesti tällä alalla annettavaa koulutusta. Merkittävän osan koulutuksesta järjestävät kansalaisjärjestöt, toisinaan ilman ulkopuolista rahoitusta.

Havaintoja EI:n hyviä käytäntöjä koskevasta työstä

Erityiskoulutus perheväkivallasta tuleville poliiseille suurherttuakunnan poliisivoimissa – Luxemburg

Vuonna 2013 Luxemburgissa tuli voimaan perheväkivaltaa koskeva laki, joka sisältää ehdon häätää väkivaltaan syyllistynyt osapuoli perheen kodista. Lain myötä perustettiin myös yhteistyökomitea, joka kokoaa yhteen ammattilaiset, jotka käsittelevät perheväkivaltaa eri tahoilla (ministeriöt, tuomioistuimet, poliisi, perheväkivaltaa käsittelevät järjestöt). Seuraavaksi järjestöt ja suurherttuakunnan poliisivoimat kehittivät erityiskoulutuksen kaikille uusille poliiseille. Erityiskoulutus sisällytettiin poliisien peruskoulutukseen ja lisäksi sitä on hyödynnetty jo työssä olevien poliisien täydennyskoulutuksessa. Koulutus antaa ohjeita muun muassa siitä, kuinka tulee kirjoittaa tutkinta-aineistot, jotka lähetetään syyttäjälle, sekä tietokortteja väkivallan uhreille ja väkivallan tekijöille. Vuonna 2014 pidettiin 36 viikon pituista koulutusta ryhmille, joissa on 20–30 osallistujaa (yhteensä 1 000 poliisille). Sen jälkeen on pidetty säännöllisesti koulutukset 60 poliisille vuosittain.

Koulutus perheväkivallasta – Iso-Britannia

Koordinoitu toiminta perheväkivaltaa vastaan (Co-ordinated Action Against Domestic Abuse, CAADA) on kehittänyt ammattilaisille suunnatun koulutuksen, jonka avulla ammattilaiset, eli itsenäiset perheväkivaltaneuvojat (Independent Domestic Violence Advisors, IDVA), saavat pätevyyden työskennellä riskiryhmiin kuuluvien uhrien kanssa. Iso-Britannian sisäministeriö ja avoimien yliopistojen verkosto tunnustaa pätevyyden tasolle kolme. Vuodesta 2005 lähtien CAADA on kouluttanut yli 1 700 itsenäistä perheväkivaltaneuvojaa ja antanut ammattilaisille taitoja, joiden avulla perheväkivallan uhrin ja lapset ovat turvassa paremmin kuin aikaisemmin. Koulutukset kestävät 14 päivää, ne pidetään viidessä luokkahuoneessa ja ne tarjoavat ammattilaisille mahdollisuuden koota itselleen tarpeellinen IDVA-työkalupakki, joka käsittelee taitoja liittyen haastatteluihin, motivointiin, muutoksen askelten toteuttamiseen, aktiiviseen kuunteluun, päättävyyteen, neuvottelutaitoihin ja prososiaaliseen käyttäytymiseen. CAADA:n vuoden 2012 raportissa "Turvallisempi paikka" analysoitiin 2 500 väkivallan uhrin kokemuksia ja 63 prosenttia heistä kertoi, että väkivalta loppui kun perheväkivaltaneuvoja puuttui siihen, ja 71 prosenttia kertoi, että he kokevat olonsa nykyään turvallisemmaksi. Kaikkein selvimmin vähentyi seksuaalinen hyväksikäyttö. Väkivaltaa kokeneet myös kertovat oman hyvinvointinsa parantuneen perheväkivaltaneuvojan interventtion jälkeen: 69 prosenttia kertoi, että heidän elämänlaatunsa on parantunut, ja 77 prosenttia koki osaavansa hakea tarvittaessa tukea myös tulevaisuudessa.

EDISTYSASKELIA JA NIIDEN ESTEITÄ ONGELMA-ALUEELLA D: NAISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA

EDISTYSASKELIA

- Naisiin kohdistuva väkivalta on saanut enemmän näkyvyyttä viime vuosina.
- Naisiin kohdistuvasta väkivallasta on tehty uutta tutkimusta ja kerätty uutta tietoa.
- Jäsenvaltiot ovat toteuttaneet toimia vahvistaakseen lainsäädännöllistä ja institutionaalista kehystä naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi.
- Nykyisiä toimia voidaan käyttää tulevien toimien perustana ja parantaa naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa siten, että tavoitteena on vähimmäisvaatimusten täyttyminen kaikkialla EU:ssa.

ESTEITÄ

- Naisiin kohdistuva väkivalta on sekä laaja-alaista että monitahoista: sen torjumiseksi tarvitaan vahvaa poliittista tahtoa ja merkittävää rahoitusta.
- CEDAW:n raportit osoittivat, että naisten erityispalvelujen rahoitusta on supistettu.
- Väkivallasta selvinneiden naisten erityistuki on edelleen riittämätöntä.

EU:n tulevan toiminnan suuntaviivoja

- On tarpeen varmistaa, että on vahva poliittinen tahto ja riittävä rahoitus, jotta nykyiset toimet naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi voidaan ottaa tulevan toiminnan perustaksi ja jotta näitä toimia voidaan parantaa siten, että varmistetaan väkivallasta selvinneiden tukemista koskevien vähimmäisvaatimusten täyttyminen kaikissa jäsenvaltioissa.
- Riittävän laadukkaiden väkivallan yleisyyttä koskevien tietojen ja hallinnollisten tietojen kerääminen on erittäin tärkeää naisiin kohdistuvan väkivallan seurannan ja sitä koskevien täytäntöönpanomenettelyjen kannalta.
- Naisiin kohdistuvan väkivallan suoria muotoja olisi käsiteltävä yhteydessä niihin normeihin, asenteisiin ja stereotyyppioihin (jotka johtavat väkivallan välillisiin muotoihin), jotka ovat naisiin kohdistuvan väkivallan ja sukupuolten eriarvoisuuden taustatekijöitä.
- Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen ei voi olla tehokasta, ellei siihen oteta mukaan miehiä. Koska sukupuoleen perustuvan väkivallan taustalla ovat patriarkaalin kulttuuri, hegemonisen maskuliinisuuden rakenteet ja sukupuolinormit, sitä voidaan käsitellä vain ottamalla miehet siihen mukaan ja arvioimalla kriittisesti näitä patriarkaalisia rakenteita ja hegemonista maskuliinisuutta.

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Naiset und Miehett in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu identifizieren und unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-271-6

doi:10.2839/19511

MH-04-15-022-FI-N